

(Fortsættelse 28):

HOS SKOLETANDLÆGEN

Mens vi boede i Tillitse og Nakskov havde jeg aldrig været hos en tandlæge, og det kom jeg heller ikke i det år, vi boede i Baggesensgade. Mine mælketænder havde som tidligere omtalt været temmelig dårlige som følge af for meget sukkerholdigt slik og manglende tandbørstning. Men mine blivende tænder var nogenlunde i orden, bortset fra et par stykker, som dels trængte til plombering og for en enkelt tands vedkommende til at blive trukket ud. Dette var da også, hvad der skete den allerførste gang jeg kom til en tandlæge. Det var nemlig så heldigt, at de københavnske skoler havde en ordning, som indebar, at skolebørnene en gang om året skulle besøge de kommunale tandlægeklinikker.

Den tandlægeklinik, som Hellig Kors Skole hørte under, lå oppe på tagetagen af Stevnsgades Skole, og i samlet flok drog man klassevis af sted til tandlægebesøget. Jeg var naturligvis rystende nervøs for, hvad der kunne og ville ske, for jeg tænkte, at mine tænder nok trængte til et grundigt eftersyn. Der var cirka en halv times gang fra vores skole til Stevnsgade, hvor man skulle op ad de mange trappetrin til klinikken, der lå på fjerde eller femte etage, hvor vi efter ankomsten måtte tilbringe tiden i venteværelset.

Eftersom der var flere tandlæger i gang på samme tid, blev vi lukket ind og ud flere elever af gangen. Da jeg kom ind på selve klinikken så jeg, at der var adskillige mindre aflukker, hver med en tandlægestol til patienterne. De fleste af de tandlæger jeg så ved den lejlighed, var kvinder, iført hvide kitler, men jeg hørte også at der var i hvert fald et par mandlige tandlæger, der var i arbejde på klinikken. Men efter at have fået anvist plads i tandlægestolen, som jeg følte som et 'skafot', hvor man skulle henrettes, spurgte den kvindelige tandlæge mig, hvornår jeg sidst havde været til tandlæge. Lidt forlegen måtte jeg jo svare, som sandt var, at det havde jeg endnu aldrig været.

Derefter måtte jeg åbne munden på vid gab, hvilket i sig selv var ubehageligt nok, for det strammede væmmeligt i mundvigene. Damen rodede i nogle minutter med mine tænder, og konstaterede, at disse behøvede en rensning og at der var et par stykker, der skulle bores i og plomberes. "En af dine kindtænder i undermundens bliver vi nok nødt til at trække ud!" sagde damen til min undertrykte forfærdelse. "Men det bliver ikke i dag. Du får en tid til om en uge, hvor du skal komme igen!" tilføjede hun til min umiddelbare lettelse. Derefter gjorde hun og klinikassistenten klar til tandrensnings-, bore- og plomberingsarbejdet. Under boringen følte det, som om mit hoved blev gennemrystet, samtidig med at det isnede og gjorde lidt ondt i den tand, hun borede i. Men da det først var overstået var plomberingen ikke for noget at

regne. "Så, nu er du færdig for denne gang!" sagde damen pludselig til min enorme lettelse. Det føltes som at få sin personlige frihed og selvbestemmelsesret igen, og jeg nærmest fløj ud af klinikken og ud til mine kammerater i venteværelset, hvor vi alle skulle samles og følges ad hjem til skolen. Alle ville vide, hvad alle havde fået lavet inde hos tandlægerne, og de fleste havde fået rensset og plomberet tænder, mens andre i lighed med mig skulle komme igen, enten for at få trukket en tand ud eller lavet andet tandlægearbejde.

I de nærmest følgende dage glemte jeg alt om tandlægebesøget og især om den forestående tandudtrækning, men efterhånden som dagen nærmede sig, blev jeg mere og mere nervøs og bange for, hvad der skulle ske. Mor havde imidlertid bestemt, at hun ville gå med mig til tandlægen, det vil sige, hun havde formået min kære mormor til at følge med, for mor kunne fortsat ikke lide at gå nogen steder alene, og da slet ikke til et sted som tandlægeklinikken. Ikke fordi hun var bange for tandlæger, for det var hun ikke, men fordi der var tale om for hende ukendte og fremmede mennesker.

Dagen for tandudtrækningen oprandt, og jeg havde naturligvis fået fri fra skole for at gå til tandlægen. Fulgt af mor og mormor spadserede vi over til Stevnsgades Skole og op til tandklinikken, hvor vi måtte vente nogen tid i venteværelset. Jeg var rystende bange og nervøs, og kunne hverken tænke eller samle mig, men forsøgte at lade som ingenting. Endelig langt om længe – jeg vil sige en evighed – blev jeg kaldt ind til 'skafottet', og mor måtte gerne følge med, hvilket beroligede mig en smule. "Først skal jeg stikke dig i kæben og sprøjte en bedøvende væske ind omkring den dårlige tand!" sagde tandlægedamen forklarende, men bestemt ikke beroligende. Selve stikket var dog ikke slemt, men følelsen af væsken, der trængte ind i tandkødet og spændte dette, var temmelig ubehageligt. Værre var det dog, efterhånden som bedøvelsen virkede og kæben efterhånden føltes dobbelt så stor som normalt.

Efter omkring en halv times ventetid, hvor jeg sad i tandlægestolen, mens mor sad på en stol ved siden af, kom tandlægedamen tilbage og sagde: "Ja, så skal vi til det! Men det tager ikke særlig lang tid, så vær bare rolig!" Derefter rakte klinikassistenten hende tangen, der skulle bruges til at trække tanden ud med, og efter nogle få øjeblikke havde hun fat med tangen om tanden og begyndte at trække i den. Herunder føltes det nærmest, som om kæben knirkede og knagede, idet den åbenbart nødtigt ville give slip på et 'klenodie', der havde siddet på sin plads i de sidste fire-fem år. Og i næste øjeblik føltes kæben som et tomt hul, der hvor tanden havde siddet, og det var ikke ligefrem behageligt, da tandlægen rensede udtrækningsstedet fri for blod ved hjælp af luftsprøjten. Dernæst fik jeg en vattampon i munden, som jeg skulle bide sammen om, for at stoppe blødningen fra tandkødet. "Det var det!" sagde tandlægedamen

muntert. "Du skal komme til kontrol om nogle dage! Du får en tid af klinikassistenten!" "Tak!" udbrød mor og jeg nærmest i kor, idet vi begge nok var lige lettede over, at tandudtrækningen var overstået og forløbet heldigt.

Mor, mormor og jeg spadserede også hjem sammen til Jægersborggade, men undervejs stoppede vi op ved en forretning, der lå på Jagtvej lige før Runddelen, for her fik jeg øje på en sparegris i brændt rødler, som jeg blev helt betaget af. "Den kunne jeg godt tænke mig at få!" sagde jeg så godt det lod sig gøre for tamponen, som jeg endnu havde i munden. Jeg husker ikke, hvad figuren kostede, men 10-15 kr. har det nok været. "Den får du af mig og mormor!" sagde mor og gav mormor penge til at gå ind i forretningen og købe sparegrisen for.

Vel hjemme igen blev der lavet kaffe, som mormor og mor drak med stort velbehag. Da jeg stadig havde tamponen i munden, ville jeg ingenting have at drikke eller spise foreløbig, og desuden var jeg blevet så træt, at jeg gik ind på værelset og lagde mig ovenpå min seng og faldt i søvn. Forinden havde jeg dog spyttet den lettere blodige tampon ud i skraldespanden. Da jeg vågnede en times tid senere, var min kære mormor gået hjem, så jeg blev på værelset og forsøgte i stedet at koncentrere tanker omkring de lektier, som jeg vidste vi havde for til imorgen.

FAMILIEFORØGELSE

I løbet af efteråret 1940 kom det til at stå klart for mig, at vi skulle have familieforøgelse, for mors mave voksede og blev større og større, jo nærmere vi kom julen og nytåret. Lige siden min ældste lillebrors, Bennys, fødsel, havde mor ønsket sig at få en pige. Men hun blev skuffet, da hun den 24. marts 1937 atter fødte en dreng, vores dejlige lillebror, Bent, kaldet "Li'-Bent", en kælen forkortelse af "Lille Bent". Men han blev naturligvis både mors, fars og vi to, henholdsvis 5- og 10-årige knægtet allerkæreste kæledægge.

Men at mor allerede under sin graviditet nummer to, havde ønsket sig en pige, viste sig senere, da Benny var omkring et par år. Mor lod nemlig hans kønne, meget lysblonde næsten hvide hår vokse sig langt, så hun kunne lave de såkaldte slangekrøller på ham. For øvrigt imod hans ivrige protester, som dog ikke hjalp det mindste over for vores viljestærke mor. Benny, som fysisk set var en ret maskulin og normal dreng, havde disse pigeagtige krøller i flere år, og han blev fotograferet med dem hos Stella Nova i Nakskov, da han var omkring 4-5 år. Men krøllerne ville mor, at han skulle beholde, også efter at vi var flyttet til København.

Benny selv var stadigvæk meget imod jævnlige at lade sig krølle, og følte det flovt over for sine legekammerater i gaden, som ikke selv havde sådanne unaturlige krøller, og som derfor nok også har syntes, at det var ejendommeligt at se en dreng med lange slangekrøller, der hang ned på hver side af hans ansigt. Også flere i familien fandt det lidt underligt, at drengen absolut skulle have disse krøller, som ganske vist ville have været nettede og klædelige, hvis de bare havde siddet på hovedet af en pige. Dillen med slangekrøller, især til småpiger, var fremherskende i 1930'-40'erne, og skyldtes formentlig påvirkningen fra den amerikanske barnefilmstjerne, Shirley Temple, hvis portræt dengang ofte kunne ses i aviser og især i ugeblade.

Men det var virkelig en slags befrielses og lettelses dag for Benny, da mor en dag gik med til at klippe alle krøllerne af ham og gøre ham korthåret. Det skete dog ikke uden et vist pres fra fars og især mormors side, som begge længe havde ønsket, at mor ville gøre alvor af det. Men nu kunne Benny endelig føle sig som den rigtige dreng, han alle dage havde været og fortsatte med at være. Mor kunne dog ikke dy sig for at putte et par af hans afklippede slangekrøller i en æske, vedlagt en seddel, som oplyste, hvem de havde tilhørt, og denne "relikvie" blev gemt omhyggeligt af vejen bagest i en af dækketøjsskabets skuffer.

Det var dog ikke ensbetydende med, at mor havde forladt slangekrølle-dillen, for da Bent var blevet 2-3 år, lod hun også hans hår vokse sig langt, så hun kunne lave slangekrøller på ham. Bents hår var brunrødt, og da han var en køn dreng, klædte krøllerne ham, og da de tilmed var noget længere, end dem Benny havde haft, lignede han grangiveligt en lille pige i hovedet. Og så vidt jeg husker, protesterede Bent ikke, men så blot med sine store blå, troskyldige og lidt sørgmodige øjne op på de voksne, som selvfølgelig ikke kunne lade være med at synes, at han var alle tiders dejligste lille dreng.

Og mor, som nok ikke forstod, at hun faktisk kunne have skadet drengen psykisk og givet ham identifikationsproblemer, så med mildt smilende øjne stolt på sit lille vidunder og syntes helt åbenlyst, at hendes store indsats for at lave de perfekte slangekrøller, kronede værket. Dette blev yderligere forstærket af, at da Bent blev fotograferet hos Stella Nova, fandt man portrættet af ham så nuttet og kært, at fotografen forstørrede et af billederne og lod det udstille i forretningens store vindue ud mod gaden.

Men også Bent viste sig senere at være en rigtig dreng, til trods for pigekrøllerne, som så lidt besynderlige ud til det typiske drengetøj, han ellers altid gik i. Men det anfægtede øjensynlig ikke mor, som vedblev med at krølle Bents hår til han var omkring 6 år. Da hun endelig langt om længe lod sig presse til at klippe krøllerne af ham, gemte hun også et par af hans krøller i en

"relikvieæske' bagest i dækketøjsskuffen. For mor var det et forsøg på at fastholde kære minder om en tid, der uigenkaldeligt var og blev forbi.

Der var henholdsvis fem og otte års forskel mellem mine to brødre og mig, og det var nok en væsentlig årsag til, at vi aldrig rigtigt blev hinandens legekammerater. Jeg var og blev storebror, som tilmed gik sine egne veje, og oven i købet veje, som ikke var helt sædvanlige for drenge i min alder.

Men i vinteren 1940/41 nærmede tidspunktet sig som nævnt for mors nedkomst. Julen og nytåret blev dog fejret, som sædvanlig sammen med morfar, mormor og Dennis, og vi kom ind i det nye år, uden at det ventede barn var endnu kommet til verden.

TEGNEFILM OG BESÆTTELSESTID

Også dette år var et af højdepunkterne for mit vedkommende Walt Disneys Jule Show i Metropol, ikke mindst, fordi der også denne gang blev vist tegnefilm, jeg ikke tidligere havde haft lejlighed til at se. Det cirka en time lange program bestod som sædvanligt af seks korte tegnefilm, nemlig følgende: Donald's Penguin (1939; "Anders And's Pingvin), Goofy and Wilbur (1939; "Fedtmules fisketur"), The Pointer (1939; "Mickey på jagt"), Donald's Cousin Gus (1939; "Fætter Guf"), Beach Picnic (1939; "Badeliv med Pluto"), og The Autograph Hound (1939; "Autografjægeren").

Det var som sædvanligt et højst morsom og underholdende række korte Disney-tegnefilm, der blev vist i Jule Showet 1940, og som i dag er klassikere. Personlig blev jeg dog især betaget af "Fedtmules fisketur", som for øvrigt var den første film i en serie, hvori Fedtmules spiller hovedrollen. Men Fedtmules samspil med græshoppen Wilbur, som han bruger som madding, var rørende og eminent skildret. En anden af programmets film, der gjorde særligt indtryk på mig dengang, var "Fætter Guf", om gasen Guf, der kommer på besøg hos sin fætter Anders And, og er så forslugen, at han bogstavelig talt er ved at æde sin vært ud af huset. Men de mange opfindsomme måder, som fætter Gufs umættelige appetit er skildret på, er simpelthen noget, der for altid har fæstnet sig i min hukommelse.

Men ellers tegnede situationen i det besatte Danmark sig hen mod året 1940's slutning ikke lys og lovende, tværtimod. Dels var det meget streng vinter med kulde helt ned til minus 20-25 grader, og dels var der i stigende omfang rationering af dagligvarer og forbrugsvarer i det hele taget, og endelig var der påbudt mørkelægning overalt, hvor lys kunne røbe for 'fjenden', dvs. englænderne, at her lå der en storby.

Hvad angår daglige forbrugsvarer, så blev et meget brugt produkt som margarine rationeret fra 15. april 1940 og det forsvandt helt fra forretningernes hylder hen mod slutningen af året. Det var alvorligt for de fleste almindelige husstande, idet margarine var et af de mest anvendte produkter i dansk husholdning. Margarine blev brugt til alle formål: madlavning, bagning og som underlag på smørrebrød. For min familie betød det, at man indtil videre måtte bruge det fra 8. november ligeledes rationerede og samtidig dyrere smør i større omfang, end man hidtil havde gjort.

Hvad mørkelægningen angår, så betød det blandt meget andet, at alle vinduer i private hjem måtte dækkes af sorte rullegardiner, når man efter mørkets frembrud ville tænde lys i hjemmet. Gadebelysningen blev dæmpet og kun et mindre antal af gadelygterne tændt efter mørkets frembrud. Desuden blev det påbudt fodgængere, at bære hvidt armbind i mørklægningstiden. Ligesom den nederste del af bilernes skærme blev malet hvide, alt sammen med det ideelle formål at ville sikre trafiksikkerheden, som dog under alle omstændigheder blev mindre. Der skete da også en lang række trafikuheld i den følgende tid. Det hjalp dog noget på situationen, efter at al personbilkørsel ophørte allerede den 1. maj 1940, et forbud, der også gjaldt omnibus-linjerne på Strøget i København.

Forbudet mod privat bilkørsel skete primært for at spare på benzin og olie, som jo måtte importeres fra udlandet. Men som altid i krisesituationer var der folk med opfindertalent, og som også var opfindsomme i den aktuelle situation, idet man i stedet for at parkere bilen i garage monterede vognstænger foran på køretøjet, som derefter blev trukket af en eller eventuelt flere heste. Det betød også, at hestedrosker igen kom på gaden i større antal end i de foregående år. Men i det hele taget betød den tyske besættelse af Danmark, at størstedelen af danskerne rykkede tættere sammen. Det gav sig blandt andet udtryk i den såkaldte alsangsbevægelse, som begyndte i Aalborg, men snart efter bredte sig til landets andre storbyer, herunder København, hvor der afholdtes alsangsstævner i Fælledparken med op til 100-150.000 deltagere ad gangen. Markeringen af det nationale sammenhold viste sig også i forbindelse med kong Christian X's 70 års fødseldag 23. september 1940. I den anledning var byen blevet overdådigt udsmykket med blomster og flag, alt sammen betalt gennem anonyme bidrag. På sin sædvanlige morgenridetur gennem byen blev majestæten hyldet af store folkemængder, som stod i tætte stimer ved fortovene. Det samme var også tilfældet om eftermiddagen, hvor kongen og dronningen kørte gennem byen i åben karet.

I anledning af den uhyre populære kong Christian X's 70 årsdag var der blevet fremstillet et særligt emblem til at sætte i knaphullet eller til blot at erhverve sig som et samlereobjekt. Emblemet i sølv med Dannebrog og kongens initialer

kostede så vidt jeg husker 5 kroner, hvilket blev regnet for penge dengang, særlig i mindrebemidlede arbejderfamilier. Men mor gav mig pengene til at købe emblemet for, men jeg nøjedes dog med at lægge det i en kommodeskuffe.

Salget af kongeemblemet var et led i den store nationalindsamling, som var sat i gang som gave til kongen, og der blev indsamlet i alt nær ved 6 millioner kroner, som kongen lod indgå i Kong Christian den 10'endes Fond til humane og videnskabelige formål..

Få dage senere, den 27. september 1940, blev der overalt i Danmark opslået en plakat, hvori kongen gentog opfordringen fra 9. april til befolkningen, om at vise fuldt ud korrekt optræden og værdig holdning i forholdet til besættelsesmagten. Baggrunden for den gentagne opfordring var det anspændte forhold til tyskerne, som havde medført forskellige situationer, hvorunder især yngre danskere søgte at udæske og provokere tyske soldater og politifolk. De danske politifolk havde i øvrigt fra den 12. april fået et hjælpepoliti til at deltage i patruljetjenesten, og det blev derfor snart et almindeligt syn at se en lidt ældre gadebetjent fulgt af en yngre i Civil-betjent-uniform. Det varede da heller ikke længe, før folkeviddet døbte civilbetjentene "Føllene".

Desværre erindrer jeg ikke juleaften 1940, men mener dog at den blev fejret hos os sammen med morfar, mormor og Dennis. Julehyggen var der sikkert ikke noget i vejen med, for inden dørene kunne man for en stund lade som om verden derude ikke fandtes. Men mine forældres økonomi var som altid anstrengt, og for at supplere husholdningspengene fremstillede far, mor og jeg nogle små kulørte papirsfugle med vinger og haler formet i crepepapir, som der blev drysset glimmer på, så de skinnede og changedede i lyset fra det tændte træ, hvor lysene udelukkende bestod af stearinlys.

De smukke småfugle blev derefter forsigtigt lagt ned i en spånkurv, en til far og en til mig, og derpå vovede vi os omkring i Jægersborggade og nærmeste omliggende gader, hvor vi gik ind i opgangene og ringede på folks døre, for at høre, om man kunne tænke sig at købe en eller flere af papirsfuglene. De fleste steder var folk venlige og købte et enkelt eller et par eksemplarer, som vi så vidt jeg husker tog 5 kroner for. Men nogle steder blev folk sure og smækkede døren i for næsen af os, og det bevirkede, at jeg ikke længere havde lyst til at være dørsælger. Far fortsatte dog indtil de fleste af fuglene var blevet afsat og der var blevet tjent omkring 150 kr, som jo var mange penge dengang. Heraf gik de 25-30 kr. dog til de materialer, der var indkøbt til formålet.

Nytårsaften 1940/41 var usædvanlig ved sin stilhed, idet der var udstedt forbud mod afbrænding af fyrværkeri, og forbudet blev stort set overholdt.

(Fortsættes i afsnit 29)